

Особливості взаємодії органів пробації з іншими суб'єктами щодо реалізації наглядової пробації в Україні

Железняк О.С.¹

Опубліковано	Секція	УДК
24.05.2024	Право	343.8

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11275140>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. При реалізації наглядової пробації та формуванні відповідної сталої та ефективної практики у цій сфері вкрай важливим є забезпечення узгодженої взаємодії служби пробації з іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форм власності, громадськими організаціями та окремими громадянами. З огляду на актуальність зазначеної проблематики у статті аналізуються напрями, форми, ознаки та організаційно-правові засади такої взаємодії. Автором звертається увага також на можливі причини неефективності взаємодії служби пробації з окремими суб'єктами та шляхи їх усунення.

Крім того, у даній статті досліджено поняття «взаємодії органів пробації із правоохоронними органами, іншими органами та організаціями» та визначається зміст організаційно-правового механізму взаємодії служби пробації з іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, громадськими організаціями та окремими громадянами.

Автором обґрунтовується, що механізм взаємодії служби пробації з правоохоронними органами, іншими органами та організаціями повинен відповідати вимогам щодо їх функціональності, гнучкості, соціальної орієнтованості й інтенсивності.

Крім того, у статті окреслено шляхи удосконалення практики взаємодії служби пробації з іншими органами, підприємствами, установами та організаціями, а також сформульовано авторські пропозиції щодо зміни, уточнення та доповнення правового регулювання у цій сфері.

Ключові слова: наглядова пробація, взаємодія органів пробації, організаційно-правовий механізм взаємодії пробації

¹ ад'юнкт кафедри адміністративного, цивільного та господарського права і процесу юридичного факультету
Пенітенціарна академія України

Peculiarities of interaction between probation authorities and other entities in the implementation of supervised probation in Ukraine

Annotation. It is extremely important to ensure coordinated interaction of the probation service with other executive authorities, local self-government bodies, enterprises, institutions and organizations, regardless of their form of ownership, public organizations and individual citizens while implementing supervised probation and forming the relevant sustainable and effective practice in this area. Given the relevance of this issue, the article analyzes the directions, forms, features and organizational and legal framework of such interaction. The author also draws attention to possible reasons for the ineffectiveness of the probation service's interaction with particular subjects and ways to eliminate them.

In addition, this article examines the concept of «interaction of probation authorities with law enforcement agencies, other bodies and organizations» and defines the content of the organizational and legal mechanism of interaction of the probation service with other executive authorities, local self-government bodies, enterprises, institutions and organizations regardless of their form of ownership, public organizations and individual citizens.

The author substantiates that the mechanism of interaction between the probation service and law enforcement agencies, other bodies and organizations should meet the requirements for their functionality, flexibility, social orientation and intensity.

Furthermore, the article outlines the ways to improve the practice of interaction of the probation service with other bodies, enterprises, institutions and organizations. Also, the author's proposals are formulated for changing, clarifying and supplementing the legal regulation in this area.

Keywords: supervised probation, interaction of probation authorities, organizational and legal mechanism of probation interaction

Вступ

Будь-яка система потребує цілісного функціонування, що неможливе без налагодженої взаємодії і якісної співпраці між різними владними структурами. Це стосується також діяльності служби пробації та її взаємодії з іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форм власності, громадськими організаціями та окремими громадянами.

Для підвищення ефективності боротьби зі злочинністю наразі важливим завданням юридичної науки є вироблення напрямів кримінально-правової, кримінальної процесуальної та кримінально-виконавчої політики, в тому числі і визначення взаємозв'язку між суб'єктами, що здійснюють цю діяльність.

Тож сьогодні одним з актуальних питань, що потребує вирішення, є забезпечення співпраці (взаємодії) органів пробації з правоохоронними органами, іншими органами та організаціями, а також окремими громадянами, яка повинна ефективно впливати на роботу з правопорушниками, сприяти не лише запобіганню вчинення повторних кримінальних правопорушень серед осіб, які вже їх вчинили, а й виправленню таких осіб та їх ресоціалізацію. У цьому запорука успіху як персоналу служби пробації, так і суспільства в цілому.

Пробаційну діяльність у різних її аспектах досліджували чимало науковців,

зокрема І. Алексєєв, А. Гусак, А. Кіліменчук, О. Предместніков, О. Тогочинський, О. Янчук та багато інших. Власне питання взаємодії органів пробації з іншими суб'єктами висвітлені у працях Т. В. Чабаненко. Зокрема авторкою досліджено взаємодію пробації з органами поліції, місцевого самоврядування та громадськими формуваннями при здійсненні нагляду за особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням [1]. Також А.А. Коренюк у своєму дослідженні аналізує взаємодію органів пробації з релігійними організаціями у запобіганні рецидивним злочинам неповнолітніх в Україні [2].

Втім з огляду на трансформаційні процеси та постійний розвиток національної практики наглядової пробації, а також вдосконалення відповідного правового регулювання питань особливостей, напрямів та механізмів взаємодії органів пробації з іншими суб'єктами залишається актуальним та потребує подальших досліджень та аналізу.

Відтак метою даної статті є дослідження взаємодії служби пробації з державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями з огляду на особливості організаційно-правових засад такої взаємодії.

Завданням статті є 1) з'ясування змісту поняття «взаємодії органів пробації із правоохоронними органами, іншими органами та організаціями», 2) визначення організаційно-правового механізму взаємодії служби пробації з іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, громадськими організаціями та окремими громадянами, 3) окреслення напрямів, форм та ознак такої взаємодії, у тому числі шляхом формулювання пропозицій щодо вдосконалення норм чинного законодавства та віднайдення шляхів кращої практики їх застосування.

Результати

При аналізі самого поняття «взаємодія» з філософської точки зору, Л. О. Фещенко виокремлює такі основні його положення: взаємодія має місце лише тоді, коли явища існують водночас; наявність у взаємопов'язаних елементів схожих властивостей; взаємодія явищ, що мають між собою взаємний зв'язок і взаємообумовлені; при взаємодії об'єкти змінюються; здатність кожного із взаємопов'язаних об'єктів виступати одночасно і причиною, і наслідком; можливість настання позитивних і негативних наслідків взаємодії [3, с. 70].

Поняття взаємодія розглядається А. Кулішом, як спільна діяльність правоохоронних органів, яка повинна мати такі ознаки, як цілеспрямованість (прагнення до основної значимої мети); інтегрованість (взаємозв'язок і взаємозалежність суб'єктів спільної діяльності); структурованість (чіткість взаємного розподілу функцій і відповідальності); узгодженість (взаємна обумовленість дій взаємодіючих суб'єктів); організованість або керованість (підпорядкованість певному порядку діяльності); результативність (здатність досягати позитивних результатів) [4, с. 92].

На думку Ю.С. Назара, така позиція певною мірою звужує зміст поняття взаємодії. Оскільки на практиці відомі численні випадки реалізації узгоджених заходів кількома суб'єктами для досягнення спільної мети без її правової регламентації через недосконалість нормативно-правової бази або ж відставання правового регулювання від динаміки розвитку суспільних відносин. Тобто взаємодія можлива і без правового регулювання і відповідно вона, не є обов'язковою ознакою, але, безперечно, наявність нормативно-правової бази сприяє підвищенню дієвості такого процесу [5, с. 13].

Одним з найбільш поширених вказівок є те, що взаємодія – це «узгоджена

діяльність” або просто «спільна діяльність”. Також доволі поширені теоретичні позиції, акцентують увагу на узгодженості діяльності суб’єктів взаємодії за програмними цілями системи. У значній кількості джерел вказується на множинність суб’єктів взаємодії, що, безумовно, є важливою ознакою, оскільки взаємодія можлива, як мінімум, при наявності двох сторін.

Досліджуючи категорію «взаємодії», не варто забувати про засоби реалізації цілей і завдань того чи того виду (форми) взаємодії, які в їх сукупності прийнято називати «механізмом взаємодії». Його суть полягає в тому, що він інтегрує основні елементи взаємодії, дозволяє розкрити їх взаємозалежність і порядок реалізації.

Отже, взаємодія – це певний вид взаємозв’язку суб’єктів, які вирішують єдині або спільні завдання і виявляється в їхній спільній або узгодженій діяльності. Що стосується визначення поняття взаємодії органів пробації із правоохоронними органами, іншими органами та організаціями, то – це сукупність спільних взаємоузгоджених дій уповноважених суб’єктів, основною метою яких є виконання завдань, що покладені на орган пробації, зокрема спрямованих на виправлення та ресоціалізацію осіб – суб’єктів пробації, що може відбуватись у різних формах та за допомогою спільно визначеного плану дій.

У Рекомендації СР/РЕС (2010) 1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію зазначено, що служба пробації повинна співпрацювати у взаємодії з іншими державними або приватними організаціями та місцевими органами місцевого самоврядування для того, щоб сприяти залученню засуджених у життя суспільства. Необхідна скоординована та взаємодоповнювальна діяльність різних відомств на основі застосування різних галузей науки для вирішення часом складних проблем засуджених і гарантування безпеки суспільства.

Взаємодія органу пробації з державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями здійснюється для ефективного виконання покладених на них завдань, якісної та своєчасної організації наглядових заходів, соціально-виховної роботи, здійснення заходів з підготовки осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк до звільнення, реалізації інших заходів, спрямованих на виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень та ін. Взаємодія уповноважених органів з питань пробації з органами влади, підприємствами, установами та організаціями здійснюється з початку і до завершення роботи з суб’єктом пробації.

У процесі своєї діяльності орган пробації тісно взаємодіє із такими суб’єктами: правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими об’єднаннями та організаціями, а також підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, а також окремими громадянами.

Персонал органу пробації прагне до взаємодії і підтримки з боку правоохоронних органів, органів виконавчої влади, а також виявляють ініціативу й активність у застосуванні нових пробаційних програм і технологій.

До основних форм взаємодії органу пробації з іншими суб’єктами належать: здійснення заходів, спрямованих на надання послуг щодо ресоціалізації суб’єктів пробації, складання і погодження планів спільних дій; спільне визначення та погодження форм і методів соціальної роботи, спільна проектна діяльність інформаційного, аналітично-дослідницького, благодійного і соціального спрямування, обмін методичною літературою, аналітичними та інформаційно-довідковими матеріалами; організація та проведення науковопрактичних конференцій, круглих столів; висвітлення у засобах масової інформації актуальних питань соціальної роботи з особами, які перебувають на обліку в уповноважених органах з питань

пробації.

Основними напрямками взаємодії є надання послуг, спрямованих на мінімізацію виявлених криміногенних потреб суб'єктів пробації (житло, освіта, робота, матеріальне становище, контроль над поведінкою та мисленням, психічний стан, зловживання алкоголем, зловживання наркотичними засобами, стосунки у суспільстві, стосунки з рідними та близькими, ставлення до правопорушення, готовність до змін); організація контролю за поведінкою суб'єктів пробації під час їхнього перебування на обліку та виконанням плану індивідуальної роботи; залучення до процесу ресоціалізації суб'єктів пробації; внесення пропозицій щодо вдосконалення взаємодії сторін.

Орган пробації відповідно до законодавства взаємодіє як з державними органами, так і з недержавними інституціями. Під час здійснення своїх повноважень взаємодія відбувається із судами, прокуратурою, Національною поліцією України, Державною прикордонною службою України, Державною міграційною службою України, установами виконання покарань і слідчими ізоляторами, військовими комісаріатами, сервісними центрами МВС, з адміністрацією установ, підприємств та організацій, де працює засуджений, суб'єктами соціального патронажу (органами соціального захисту населення, центрами зайнятості, центрами соціальної адаптації, спеціальними будинками інтернатами, закладами для бездомних осіб, центрами обліку бездомних осіб, територіальними центрами соціального обслуговування, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді, закладами соціального обслуговування, службою у справах дітей, закладами соціального захисту дітей, закладами охорони здоров'я, виконавчими органами сільської, селищної або міської ради), громадськими, благодійними, релігійними організаціями та ін. Крім того, орган пробації може інформувати засоби масової інформації і громадськість про діяльність служби пробації для ліпшого розуміння її ролі та значення для суспільства.

В Україні на сьогодні створено близько 600 регіональних органів пробації, що працюють із засудженими, які відбувають покарання без ізоляції від суспільства або звільняються з місць позбавлення волі. Понад 400 із них уже залучають до роботи з правопорушниками волонтерів. Цей напрям лише набирає обертів, але з великою швидкістю та впевненістю.

Волонтерство у пробації – це допомога людям, які оступилися в житті, вчинили кримінальне правопорушення, але не становлять загрози для життя і здоров'я інших людей і відбувають покарання в громаді. Ці люди прагнуть позитивних змін і хочуть стати частиною цієї громади, проте мають різноманітні проблеми та потреби, що самотійно не можуть вирішити. Надаючи підтримку суб'єктам пробації, вони дають їм надію на краще, а в суспільстві вони долучаються до гарантування безпеки. У наш час освіта є важливою для хорошого працевлаштування та розвитку навиків комунікації. А відсутність стабільного доходу, невміння безконфліктно вирішувати суперечки та доволі низький загальний рівень розвитку є одним з найпоширеніших проблем, що призвели до вчинення кримінального правопорушення. Невирішені проблеми є ризиком вчинення нових правопорушень. Волонтер може навчити, як взаємодіяти в команді, освоїти нове для перспективи в подальшому. Волонтер – це людина, яка інколи може стати для підопічного близьким та вірним товаришем, якому можна довіритись, відкритись і поділитись думками.

Так, основними завданнями волонтерів пробації є сприяння органу пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи. Волонтери пробації здійснюють свої повноваження під керівництвом персоналу органу пробації, положення про організацію діяльності волонтерів пробації

затверджується центральним органом виконавчої влади, що формує державну політику у сфері пробації. Волонтером пробації може стати фізична особа, яка досягла вісімнадцятирічного віку, уповноважена органом пробації та волонтерською організацією на виконання окремих завдань, пов'язаних із пробацією, на добровільній та безоплатній основі. До волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією, не залучаються особи, які мають не погашену чи не зняту в установленому законом порядку судимість, а також особи, які раніше були виключені уповноваженим органом з питань пробації зі складу волонтерів пробації через допущення дій і вчинків, що негативно вплинули на репутацію волонтера пробації, уповноваженого органу з питань пробації, порушили права суб'єктів пробації. Отже, волонтерська діяльність в пробації – це велика соціальна відповідальність і певний ризик, тому до здійснення волонтерства можуть бути допущені виключно громадяни, які це усвідомлюють і мають навички вирішення конфліктних та складних ситуацій. Волонтери пробації здійснюють свої повноваження під керівництвом персоналу органу пробації.

Волонтерська діяльність, пов'язана з пробацією, здійснюється волонтерами пробації за такими напрямками: участь у проведенні соціально-виховної та індивідуально-профілактичної роботи із суб'єктами пробації, сприяння у працевлаштуванні суб'єктів пробації, залученні їх до навчання та соціально корисної діяльності, участь у перевірці виконання обов'язків, покладених судом на осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, організація виховних і благодійних заходів, акцій за різними тематичними напрямками, надання консультацій правопорушникам та їх сім'ям (наприклад, у вигляді допомоги з отримання певних документів) [6].

Взаємовідносини служби пробації виступають сполучною ланкою всіх суб'єктів пробаційного процесу в запобіганні кримінальним правопорушенням.

Наприклад, з рецидивною злочинністю можна впоратися шляхом вибудовування системної взаємодії служби пробації з місцевими поліцейськими службами, з правоохоронними органами в цілому, з місцевими органами, органами місцевого самоврядування, охорони здоров'я, освіти, служби зайнятості та соціального захисту населення, а також з державними організаціями та засобами масової інформації.

Так, зокрема територіальні органи Національної поліції України виконують: ухвали суду та клопотання (подання) уповноваженого органу з питань пробації про передання матеріалів для проведення подальших розшукових заходів за формою щодо осіб, місцезнаходження яких невідоме; ухвали суду про привід засуджених осіб, які ухиляються від явки до суду, у зв'язку з розглядом внесеного уповноваженим органом з питань пробації клопотання (подання).

Підрозділи інформаційно-аналітичної підтримки територіальних органів Національної поліції України за запитами персоналу уповноваженого органу пробації надають інформацію щодо розшуку, притягнення до кримінальної або адміністративної відповідальності засуджених осіб, які перебувають на обліку в уповноваженому органі з питань пробації. Після отримання повідомлення у вигляді сповіщення про засуджену особу ці підрозділи забезпечують унесення таких відомостей засобами інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» до відповідних баз (банків) даних єдиної інформаційної системи МВС [7].

Варто звернути увагу на те, що взаємодія пробації з іншими правоохоронними органами в запобіганні кримінальним правопорушенням повинна бути направлена на зміцнення законності і правопорядку, запобігання та профілактику правопорушень і кримінальних правопорушень особами, засудженими без ізоляції

від суспільства.

Для ефективної взаємодії пробації з правоохоронними органами, іншими органами та організаціями в запобіганні кримінальним правопорушенням необхідне функціонування дієвого організаційного механізму. Основна його мета повинна полягати у забезпеченні комплексного використання методів управління для сприяння раціональному розподілу завдань між вказаними органами та якісним плануванням спільних дій. Для цього в державі повинен бути розроблений механізм правового регулювання.

З огляду на те, що діяльність органу пробації в Україні є новою та лише починає розвиватись, відповідно механізм правового регулювання процесу взаємодії поки є нерозробленим. Відсутність ж правових норм, які б чітко регламентували умови та порядок взаємодії органу пробації з правоохоронними органами, іншими органами та організаціями є причиною виникнення прогалин та суперечностей, що призводять до відсутності взаємоузгодженості в діях вказаних органів.

З іншого боку, діяльність служби пробації, не обмежується лише контрольною функцією, що було притаманне їй попереднику – кримінальновиконавчій інспекції, та відповідно не може стабільно розвиватися виключно в строгих рамках правових приписів. У такому випадку оптимальним варіантом слід визнати поєднання імперативних і диспозитивних норм, закріплених у нормативно-правових актах.

Окрім того, механізм взаємодії служби пробації з правоохоронними органами, іншими органами та організаціями повинен відповідати вимогам щодо їх функціональності, гнучкості, соціальної орієнтованості й інтенсивності. Саме тому, для того, щоб у нас склалася дієва модель функціонування пробації, потрібне формування та розвиток оптимального механізму взаємодії в цій сфері.

Оскільки основною метою пробаційної діяльності є не покарання особи за вчинене нею діяння, а саме виправлення та ресоціалізація, тобто пристосування її до нових умов життя після тривалого перебування її в ізоляції від звичайного способу життя в установах відбування покарання, формування у неї позитивних навичок та правової свідомості, відповідно і мета взаємодії органу пробації з іншими органами повинна бути спільною.

Для успішного здійснення пробації повинні бути застосовані як звичні методи впливу на осіб, які відбувають покарання без позбавлення волі, так і нетрадиційні, які не є характерними, зокрема для методів та форм, що використовуються у правоохоронній чи судовій діяльності.

У цьому випадку необхідно спиратись на соціальну орієнтацію та обирати найбільш оптимальні методи та засоби спільної діяльності, що не пов'язані з покаранням, переслідуванням чи осудом осіб – суб'єктів пробації. Слід провести ретельний аналіз компетентностей органів пробації та правоохоронних органів, а також інших органів та організацій, здійснити моніторинг застосовуваних форм і методів роботи з правопорушниками, їх аналіз на предмет виявлення найбільш ефективних форм і методів. Усе це слід проводити з урахуванням змін поточного законодавства та виявленням потреб правозастосування на практиці, що сприятиме пошуку шляхів стабілізації кадрового персоналу служби пробації та інших суб'єктів пробаційного процесу.

Що стосується виокремлення основних форм взаємодії органу пробації із органами Національної поліції України, зокрема із дільничними офіцерами поліції, органами ювенальної превенції, то основний їх зміст полягає у нагляді за виконанням особами, звільненими від відбування покарань з випробуванням обов'язків, покладених на них законом і судом; обмін інформацією про суб'єктів пробації; повідомлення фактів про підготовку або вчинення нових кримінальних правопорушень суб'єктами пробації; контроль за способом життя і поведінкою осіб,

звільнених від відбування покарань з випробуванням за місцем їх проживання та роботи; спільне планування та проведення не рідше одного разу на квартал заходів профілактичного характеру щодо осіб звільнених від відбування покарань з випробуванням, спільних нарад.

Слід зазначити, що більшість форм взаємодії мають декларативний характер, що не відбиває ступінь інтенсивності заходів (зокрема, в плані періодичності та інших параметрів) залежно від поведінки особи, яка знаходиться під наглядом в період пробаційного нагляду. Якщо обсяг обов'язків, які виконує засуджений і щодо виконання яких здійснюється контроль служби пробації і поліції, визначається законом і судом, то сама поведінка засудженого має бути предметом впливу, з приводу якого і слід формувати ті чи ті форми взаємодії. Можна припустити, що діапазон можливих форм поведінки, засуджених від точного виконання вимог закону до злісного ухилення від виконання повинен припускати і диференціацію змісту спільно проведених заходів. Разом з тим, окремі пункти аналізованих проблем, на наш погляд, мають декларативний характер через труднощі їх реалізації.

Слід також зазначити серйозну диспропорцію взаємодії служб пробації з дільничними офіцерами поліції. Потреби служби пробації в «підключенні» дільничних інспекторів істотно вище, ніж зацікавленість останніх. Це пояснюється тим, що функції поліції є більш універсальними, в тому числі в частині можливості застосування заходів адміністративного примусу.

Причини неефективності взаємодії виявляється в низці чинників, що обумовлюють відомчу роз'єднаність правоохоронних органів при виконанні покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: недоліки кадрового забезпечення, слабе матеріально-технічне забезпечення, недосконалість методичних рекомендацій.

У свою чергу, потенціал примусового впливу служби пробації суттєво обмежений. Відповідно, співробітник служби пробації фактично перебуває у залежності від активності дільничних поліцейських, які нерідко дійсно не можуть надавати якісне сприяння через великий обсяг здійснюваних заходів за іншими напрямками правоохоронної діяльності. Вважаємо, що саме такі ділянки взаємодії повинні піддаватися найбільш детальній регламентації.

Є законодавчо визначені ресурси, за допомогою яких при проведенні оперативно-профілактичних або оперативно-розшукових заходів можлива оптимальна «розстановка сил», тим більше, з огляду на той факт, що галузева спеціалізація правоохоронної діяльності, по-перше, дозволяє отримувати кращі результати, а по-друге, більш точно визначає межу відповідальності конкретної посадової особи.

У Законі України «Про пробацію», міститься лише «схематичне» оформлення взаємодії суб'єктів пробаційного нагляду, що, частково компенсується тим, що взаємодія відображається у принципах пробації. Відповідно до статті 5 Закону України «Про пробацію» одним із принципів, на якій ґрунтується діяльність вказаного органу, є взаємодія з державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями та громадянами. Крім того ст. 21 Закону передбачено, що орган пробації під час виконання, покладених на нього завдань, взаємодіє в установленому цим Законом та іншими нормативно-правовими актами порядку з державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями.

Проте більш деталізованої процедури взаємодії органу пробації з іншими суб'єктами Законом чи іншими нормативно-правовими актами поки нерегламентована, що призводить до відсутності узгодженості дій між вказаними суб'єктами під час здійснення пробаційної діяльності. У зв'язку з цим, вважаємо за

доцільне розробку чітких, несуперечливих інструкцій, правил, наказів або ж єдиного нормативно-правового акта, що містив би відповідні норми.

Отже, проаналізувавши норми ЗУ «Про пробацію» слід зауважити, що його норми лише частково зачіпають процес взаємодії пробації з органами державної влади та місцевого самоврядування (ст. 21). Проте у вказаному нормативно-правовому акті відсутній порядок взаємодії із іншими органами та організаціями такими, як: суд, правоохоронні органи, громадські об'єднання, підприємства, установи, організації тощо. Враховуючи відсутність правової регламентації порядку взаємодії органу пробації з органами виконавчої влади та громадськими організаціями, вважаємо за необхідне внести відповідні зміни до ЗУ «Про пробацію», доповнивши його окремим розділом «Взаємодія органу пробації з державними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування України, підприємствами, установами, організаціями, незалежно від форм власності, громадськими організаціями та окремими громадянами». У структурі вказаного розділу обґрунтовано визначити окремі статті загальних умов і порядку взаємодії органу пробації з: іншими правоохоронними органами, органами освіти, органами охорони здоров'я, судовими органами, громадськими об'єднаннями, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форм власності та окремими громадянами.

Також доцільним було б прийняття спільного наказу (так званої міжвідомчої інструкції), що стосувався б регламентації взаємодії уповноваженого органу з питань пробації України з Національною поліцією України, Державною прикордонною службою України, Державною міграційною службою України, судами та установами виконання покарань у запобіганні кримінальним правопорушенням, що вчиняються суб'єктами пробації, з визначенням таких окремих розділів, як: 1. Загальні положення, 2. Основні напрями взаємодії, 3. Основні форми взаємодії: 3.1. Організація реалізації державної політики у сфері запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються суб'єктами пробації; 3.2. Профілактика кримінальних та інших правопорушень; 3.3. Виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняються пробаціонерами; 3.4. Контроль та нагляд за поведінкою підоблікових осіб; 3.5. Надання допомоги та сприяння у працевлаштуванні, здобутті освіти, медичного забезпечення суб'єктам пробації; 3.6. Розшук та затримання осіб, які ухиляються від виконання покарань не пов'язаних з позбавленням волі та підоблікових осіб місце знаходження яких невідомо. 3.7. Удосконалення правової бази профілактики кримінальних правопорушень суб'єктів пробації; 3.8. Забезпечення досудової пробації; 3.9. Здійснення пенітенціарної пробації. Пропонуємо проект наказу, в якому викладено основні положення та визначені основні напрями взаємодії (Додаток Й).

Отже, результати дослідження поняття «взаємодія» в контексті обраної проблематики диктують необхідність визнання спільної мети суб'єктів пробації як безперечного атрибута їх взаємовідносин. Фактично ця мета визначена Законом України «Про пробацію» та полягає в забезпеченні необхідного рівня безпеки суспільства за допомогою корекційного впливу на особу, яка вчинила злочин. З огляду на факт того, що в кожній конкретній ситуації пробаційний вплив виявляється на ту чи ту персонально певну особу, що перебуває в тій чи тій мірі кримінальної занедбаності, вважаємо, що при наявності спільної сумісної мети слід також ввести мову про необхідність спільних результатів у вигляді досягнення стабільного поліпшення як життєвої ситуації, так і поведінки конкретної особи, яка перебуває під наглядом. Вважаємо, що така постановка питання дозволить більш ефективно організовувати взаємодію суб'єктів пробації.

Організаційно-правовий механізм взаємодії служби пробації з іншими

органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, громадськими організаціями та окремими громадянами – це сукупність спільних взаємоузгоджених дій уповноважених суб'єктів, основною метою яких є виконання завдань, що покладені на орган пробації, зокрема спрямованих на виправлення та ресоціалізацію осіб – суб'єктів пробації, що може відбуватись у різних формах та за допомогою спільно визначеного плану дій.

Взаємодія в рамках пробаційного процесу є не стільки одна з можливих форм організації діяльності служби пробації, скільки невід'ємна частина цієї діяльності. Взаємодія виступає системоутворювальною ознакою пробації як такої, а служба пробації – основною сполучною ланкою взаємовідносин між усіма суб'єктами пробаційного процесу.

Взаємодія суб'єктів повинна здійснюватися у формі спільної і узгодженої діяльності. Ознака спільності передбачає, що суб'єкти взаємодії цілеспрямовано використовують наявні у них ресурси (матеріальні, кадрові, організаційні) об'єднують їх, посилюючи ефективність відповідних заходів. Узгодженість передбачає наявність необхідного рівня синхронізації взаємодії з часу, простору, об'єкта впливу й іншим параметрам. Спільність і гласність дій є необхідними умовами досягнення ефективності взаємодії. Без цього неможливий соціально корисний результат, на який розраховує законодавець, формулюючи відповідні правові приписи, і який є предметом соціального очікування в контексті функціонування інституту пробації.

Специфіка пробаційної діяльності, а саме соціальне призначення інституту пробації передбачає потребу взаємодії, пошуку його нових форм, однією з яких може стати співпраця, що передбачає укладання відповідних угод.

При цьому, необхідний також постійний моніторинг поточної ситуації у сфері пробації, пошук нових ресурсів, здатних підвищити ефективність пробаційного впливу на осіб, які перебувають під наглядом. А це передбачає необхідність тісних контактів суб'єктів пробації, як в режимі «постійного часу», так у вигляді різних спільних заходів як «разового» характеру, так і здійснюваних на постійній основі. При організації діяльності з виконання покарань, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства, територіальні підрозділи служби пробації завжди стикалися з необхідністю встановлення контактів з іншими державними органами та інститутами громадянського суспільства (хоча в менш вираженому ступені). Це відповідає вимогам міжнародних правових норм. Як вказується в п. 17. 1 Мінімальних стандартних правил ООН від 14 грудня 1990 р. щодо заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням, «слід заохочувати участь громадськості, оскільки в ньому закладені великі можливості і оскільки воно є одним з найважливіших чинників зміцнення зв'язків між правопорушниками, щодо яких вжито заходів, які пов'язані з тюремним ув'язненням, і їх сім'ями, та суспільством. Воно має доповнювати зусилля органів кримінального правосуддя”.

Висновки

В результаті дослідження з'ясовано, що поняття «взаємодія» в контексті обраної проблематики передбачає необхідність визначення спільної мети суб'єктів пробації як безперечного атрибута їх взаємовідносин. Фактично ця мета визначена Законом України «Про пробацію» та полягає в забезпеченні необхідного рівня безпеки суспільства за допомогою корекційного впливу на особу, яка вчинила злочин.

Тож поняття взаємодії органів пробації із правоохоронними органами, іншими органами та організаціями варто розуміти як сукупність спільних взаємоузгоджених

дій уповноважених суб'єктів, основною метою яких є виконання завдань, що покладені на орган пробації, зокрема спрямованих на виправлення та ресоціалізацію осіб – суб'єктів пробації, що може відбуватись у різних формах та за допомогою спільно визначеного плану дій.

При цьому, організаційно-правовий механізм взаємодії служби пробації з іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, громадськими організаціями та окремими громадянами варто розглядати як сукупність спільних взаємоузгоджених дій уповноважених суб'єктів, основною метою яких є виконання завдань, що покладені на орган пробації, зокрема спрямованих на виправлення та ресоціалізацію осіб – суб'єктів пробації, що може відбуватись у різних формах та за допомогою спільно визначеного плану дій.

Основними напрямками взаємодії є надання послуг, спрямованих на мінімізацію виявлених криміногенних потреб суб'єктів пробації; організація контролю за поведінкою суб'єктів пробації під час їхнього перебування на обліку та виконанням плану індивідуальної роботи; залучення до процесу ресоціалізації суб'єктів пробації; внесення пропозицій щодо вдосконалення взаємодії сторін.

В рамках пробаційного процесу взаємодія є не стільки однією з можливих форм організації діяльності служби пробації, скільки невід'ємною складовою цієї діяльності, виступаючи системоутворювальною ознакою пробації як такої.

До основних форм взаємодії органу пробації з іншими суб'єктами належать: здійснення заходів, спрямованих на надання послуг щодо ресоціалізації суб'єктів пробації, складання і погодження планів спільних дій; спільне визначення та погодження форм і методів соціальної роботи, спільна проектна діяльність інформаційного, аналітично-дослідницького, благодійного і соціального спрямування та ін.

Однією із перспективних форм варто розглядати співпрацю, що передбачає укладання відповідних угод.

Оскільки взаємодія суб'єктів повинна здійснюватися у формі спільної і узгодженої діяльності однією із ключових ознак варто визнати спільність, що передбачає цілеспрямоване використання суб'єктами взаємодії наявних у них ресурсів (матеріальних, кадрових, організаційних), об'єднання їх з метою посилення ефективності відповідних заходів. Узгодженість як ознака взаємодії передбачає наявність необхідного рівня синхронізації в часі, просторі, об'єкті впливу й іншим параметрам.

Як один із шляхів удосконалення практики взаємодії органів пробації з іншими суб'єктами вбачається доцільним, для прикладу, прийняття спільного наказу (так званої міжвідомчої інструкції), що стосувався б регламентації взаємодії уповноваженого органу з питань пробації України з Національною поліцією України, Державною прикордонною службою України, Державною міграційною службою України, судами та установами виконання покарань у запобіганні кримінальним правопорушенням, що вчиняються суб'єктами пробації.

Список використаних джерел

1. Чабаненко Т. В. Взаємодія служби пробації з відділами інформаційно-аналітичного забезпечення головних управлінь Національної поліції при здійсненні нагляду за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням. *Теорія і практика правознавства*. 2017. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_1_15 (дата звернення: 05.05.2024).
2. Коренюк А.А. Взаємодія органів пробації з релігійними організаціями у

- запобіганні рецидивним злочинам неповнолітніх в Україні: дис. ...канд. юрид. наук: 12. 00.08. Київ, 2019. 263 с.
3. Фещенко Л. О. Взаємодія органів внутрішніх справ з державною податковою службою у здійсненні правоохоронної діяльності: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00.07. Київ, 2007. 217 с.
 4. Куліш А. М. Поняття та ознаки взаємодії правоохоронних органів України. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 11. С. 91 –93.
 5. Назар Ю. С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень: монографія. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 160 с.
 6. Волонтери пробації – надійні помічники у виправленні засуджених. URL: <https://yarmolynetska-gromada.gov.ua/news/1619684950/> (дата звернення: 09. 05.2024).
 7. Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019 р. № 272/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0120-19> (дата звернення: 09.05. 2024).